

ŐİR TAHLİLLERİ 2
Cumhuriyet Devri Türk Őiri
Mehmet Kaplan

DERGÂH YAYINLARI 2

Türk Edebiyatı-İnceleme 2

Mehmet Kaplan Bütün Eserleri 2

Sertifika No 14420

ISBN 978-975-995-339-3

1. Baskı 1965

30. Baskı Ekim 2021

Dizi Editörü

İnci Enginün

Dizi Kapak Tasarımı

İşil Döneray

Kapak Uygulama

Ercan Patlak

Sayfa Düzeni

E. Gökçe Aksoy

Baskı

Ana Basın Yayın Gıda İnş. Tic. A.Ş.

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad.

2622. Sok. No: 6/13

Bağcılar/İstanbul

Tel: (212) 446 05 99

Matbaa Sertifika No 20699

Dergâh Yayınları

Klodfarer Cad. No: 3/20 34122 Sultanahmet/İstanbul

Tel: (212) 518 95 79 80 Faks: (212) 518 95 81

www.dergah.com.tr/bilgi@dergahyayinlari.com

Şiir Tahlilleri 2'nin yayın hakları Dergâh Yayınları'na aittir.

ŐİR TAHLİLLERİ 2

Cumhuriyet Devri Türk Őiri

Mehmet Kaplan

Cümle Şair dost bahçesi bülbülü
Yunus Emre

MEHMET KAPLAN

1915 yılında Eskişehir'in Sivrihisar ilçesinde doğdu. İlkokulu Sivrihisar'da, orta ve lise öğrenimini Eskişehir'de tamamladı. Yüksek Muallim Mektebi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Şubesi'nden mezun olduğu yıl, M. Fuad Köprülü tarafından asistan adayı olarak Türkiyat Enstitüsü'ne alındı (1939). Ancak Köprülü'nün siyasete atılarak üniversiteden ayrılması üzerine XIX. Asır Türk Edebiyatı Kürsüsü'nün başına getirilen Ahmet Hamdi Tanpınar'ın asistanı oldu. 1942'de doktorasını verdi. 1944'te doçentliğe, 1953'te profesörlüğe yükseldi. 1958 yılında öğretime başlayan Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde Edebiyat Fakültesi dekanı olarak görev yaptı, bu arada Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü kurdu. Türk halk edebiyatı sahasında ilk çalışmaları burada başlatarak asistanlarıyla beraber derlemelerde bulundu. 1960'ta İstanbul'daki kürsüsüne döndü. 1974 yılında Türkiyat Enstitüsü müdürü, 1982'de Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü başkanı, 1983'te ikinci defa Türkiyat Araştırma Merkezi müdürü oldu. Ekim 1983'te Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurulu üyeliğine seçildi. Bu resmî görevlerinin yanı sıra Kültür Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilâtı'nın kurduğu kültür, dil ve edebiyat komisyonlarının çoğunda görev aldı. 1936'da öğrenci bursuyla Almanya'da, 1949-1950 ve 1959-1960 yıllarında Fransa ve İngiltere'de, 1967'de Almanya, Fransa, İngiltere ve İsviçre'de inceleme ve araştırma yapmak üzere bulunan Mehmet Kaplan ayrıca Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde konferanslara ve seminerlere katıldı. Ocak 1984'te emekli oldu ve ölümüne kadar Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde yüksek lisans ve doktora dersleri verdi. 1986 yılında İstanbul'da vefat etti. Mezarı Karacaahmet Kabristanı'ndadır. Kendisine Millî Kültür Vakfı tarafından "millî kültüre hizmet şeref armağanı" verilmiş (1981), emekliliği münasebetiyle Dergâh Yayınları tarafından *Mehmet Kaplan'a Armağan* (İstanbul 1984), ölümünden sonra da Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nce *Mehmet Kaplan İçin* (Ankara 1988), Kültür Bakanlığı'na *Mehmet Kaplan (İstanbul 2013)* adlı kitaplar yayımlanmış, ayrıca *Boğaziçi* (Mart 1986, S. 45) ve *Türk Edebiyatı* (Mart 1986, S. 149) dergileri onun için birer özel sayı çıkarmıştır. Mehmet Kaplan'ın hayatı, bütün yazılarının bibliyografyası ve hatıraları *Mehmet Kaplan: Hayatı ve Eserleri* (haz. Zeynep Kerman-İnci Enginün, Dergâh Yayınları, 2000) adıyla neşredilmiştir. Başlıca Eserleri: *Şiir Tahlilleri 1: Tanzimat'tan Cumhuriyet'e*, 1954 (34. b. 2015); *Şiir Tahlilleri 2: Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, 1965 (24. b. 2015); *Tanpınar'ın Şiir Dünyası*, 1963 (6. b. 2013); *Nesillerin Ruhı*, 1967 (12. b. 2014); *Büyük Türkiye Rüyası*, 1969 (6. b. 2012); *Tevfik Fikret: Devir-Şahsiyet-Eser*, 1971 (18. b. 2014); *Edebiyatımızın İçinden*, 1978 (4. b. 2014); *Hikâye Tahlilleri*, 1979 (21. b. 2015); *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 1*, 1979 (11. b. 2014); *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 2*, 1987 (9. b. 2014); *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 3: Tıp Tahlilleri*, 1985 (9. b. 2014); *Kültür ve Dil*, 1982 (33. b. 2015); *Âli'ye Mektuplar*, 1992; *Sevgi ve İlim*, 2002 (3. b. 2014); *Edebiyatımızın Bahçesinde Dolaşırken*, 2007 (2. b. 2014); *Yunus Bir Haber Verir...*, 2015.

SUNUŞ

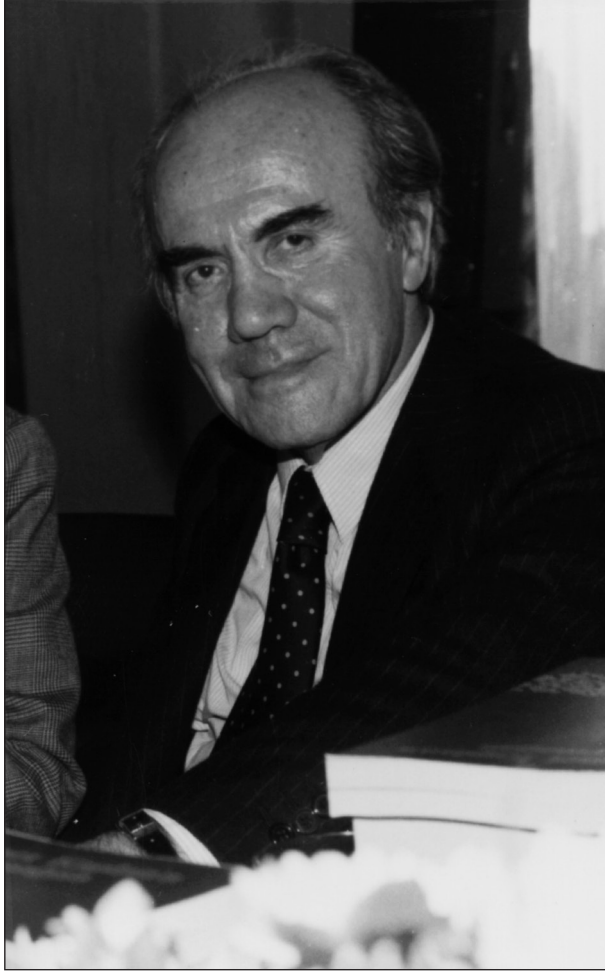
Prof. Dr. Mehmet Kaplan *Şiir Tahlilleri I* (1952)'de Âkif Paşa'dan Yahya Kemal'e kadar 1965'te ilk baskısı yapılan *Şiir Tahlilleri II*'de Faruk Nafiz Çamlıbel'den Nazım Hikmet Ran'a kadar otuz dört şairin (Faruk Nafiz Çamlıbel, Kemalettin Kamu, Ali Mümtaz Arolat, Salih Zeki Aktay, Ömer Bedrettin Uşaklı, Sabri Esat Siyavuşgil, Ahmet Kutsi Tecer, Necip Fazıl Kısakürek, Ahmet Hamdi Tanpınar, Muhip Dıranas, Cahit Sıtkı Tarancı, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Orhan Veli Kanık, Sait Faik Abasıyanık, Melih Cevdet Anday, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Oktay Rifat, Asaf Halet Çelebi, İlhan Berk, Behçet Necatigil, Necati Cumalı, Attila İlhan, Cemal Süreya, Cahit Külebi, Özdemir Asaf, Edip Cansever, Turgut Uyar, Zeki Ömer Defne, Bekir Sıtkı Erdoğan, Mustafa Seyit Sutüven, Selâhattin Batu, Sezai Karakoç, Ayhan Kırdar, Nazım Hikmet) kendilerini en iyi karakterize eden şiirlerini ele alarak tahlil etmiş, şairlerin başka şiirlerinden de yararlanarak, zaman zaman da birbirleriyle karşılaştırmıştı. Bu kitap, zamanında büyük ilgi ile karşılanmış ve geniş yankılar uyandırmıştı.

Cumhuriyet'in 50. yıldönümü dolayısıyla Millî Eğitim Bakanlığınca Mehmet Kaplan'dan istenen "Cumhuriyet Devri Türk Şiiri" ile ilgili kitabı; daha önce yayımlanan *Şiir Tahlilleri II*'deki otuz dört şaire bu kez otuz altı şair (İsmail Hâmi Danişmend, Âşık Veysel Şatıroğlu, Kemal Edip Kürkçüoğlu, Halide Nusret Zorlutuna, Arif Nihat Asya, Behçet Kemal Çağlar, Ziya Osman Saba, Coşkun Ertepinar, Süha Ediboğlu, Kemal Kaplançalı, İlhan Geçer, Hasan Şimşek, Halim Yağcıoğlu, Salâh Birsnel, Ceyhun Atuf Kansu, Sabahattin Kudret Aksal, İbrahim Minnetoğlu, Osman Attilâ, İbrahim Zeki Burdurlu, Feyzi Halıcı, Mehmet Çı-

narlı, Nüvit Özdoğru, Osman Türkay, Ahmet Arif, Ercüment Uçarı, Mustafa Necati Kararer, Talât Sait Halman, Ülkü Tamer, Türkân İldeniz, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, Erdem Beyazıt, Hamit Macit Selekler) ilave ederek 1973'te yayımlar. İlave edilen şairlerin seçiminde Ankara'daki yakın çevrenin istekleri de vardır. Özsöz'de bu eserin oluşumunu şöyle açıklar: "Cumhuriyet'in 50. yıldönümü dolayısıyla *Şiir Tahlilleri II*'yi esas aldık. [...] Onu yeniden basarken büyük değişiklik yapmadık. Bunun sebebi, burada şiirlerin kendi içlerinde tahlil edilmekle beraber, yer yer mukayeseler de yapılmış olmasıdır. Yeni araştırmaları onların arasına karıştırmak, bu iç düzeni bozacaktı." Bu ifadeden de anlaşılacağı gibi Prof. Dr. Mehmet Kaplan, eserini iki müstakil kitap gibi tasavvur etmişti, zamanın şartlarına göre yayınlamak durumunda kalmıştı. Bu otuz altı şairin bazıları, geçen yıllar içinde şiir alanından silinmiş olması tenkit edilmişti.

Zaman içinde gelişen, değişen Türk şiirinin bazı temsilcilerinin tipik eserlerini tahlil eden Mehmet Kaplan; şairlerin hayatları, fikir yapıları ile şiirlerindeki estetik unsurları hakkında önemli tespitler yapmıştır. Mehmet Kaplan külliyatını hazırlarken Prof. Dr. İnci Enginün ve Prof. Dr. Zeynep Kerman'ın önemli yardımları oldu. Kendileri baştan sona metinleri yeniden gözden geçirdiler, imlâda birlik sağladılar. 1965'te ilk baskısı yapılan kitapta yer alan önsözü yirminci baskıda ilave ettik. Aynı baskıda yer alan "Netice" bölümü daha önceki baskılara alınmıştı. "Netice", Cumhuriyet dönemi Türk şiirine son derece vukufu yapılmış bir genel değerlendirme özelliğini hâlâ taşımaktadır.

Dergâh Yayınları *Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (Şiir Tahlilleri II)* kitabının 1975'te üçüncü, Mart 2011'de on dokuzuncu baskısını yaptı. Prof. Dr. Mehmet Kaplan'ın edebiyat metinlerine getirdiği tahlil metodunun nesiller üzerindeki etkisi, bu eserleri bugüne kadar yaşatmıştır. Yarım asırlık bir sürede bu sahada yeni denemeler, yeni yayınlar yapılmasına rağmen bu eserler bugün de önemini ve farklılığını korumaktadır.

MEHMET KAPLAN
(1915-1986)

İÇİNDEKİLER

- 11 Birinci Baskıya Önsöz
17 Üçüncü Baskıya Önsöz
- 19 (1) Han Duvarları / Faruk Nafiz Çamlıbel
40 (2) Bingöl Çobanları / Kemalettin Kamu
49 (3) Bir Gemi Yelken Açtı / Ali Mümtaz Arolat
57 (4) Nemflerin Duası / Salih Zeki Aktay
61 (5) Deniz Sarhoşları / Ömer Bedrettin Uşaklı
66 (6) Odalar ve Sofalar / Sabri Esat Siyavuşgil
71 (7) Nerdesin / Ahmet Kutsi Tecer
77 (8) Kaldırımlar / Necip Fazıl Kısakürek
89 (9) Bursa'da Zaman / Ahmet Hamdi Tanpınar
101 (10) Fahriye Abla / Ahmet Muhip Dıranas
115 (11) Otuz Beş Yaş Şiiri / Cahit Sıtkı Tarancı
125 (12) Karadut / Bedri Rahmi Eyüboğlu
136 (13) Oktay'a Mektuplar / Orhan Veli Kanık
148 (14) Köprü / Sait Faik Abasıyanık
158 (15) Atom H / Melih Cevdet Anday
166 (16) Epeski / Fazıl Hüsni Dağlarca
182 (17) II / Oktay Rifat
194 (18) Mağara / Asaf Halet Çelebi
204 (19) Balad / İlhan Berk
220 (20) Dışarda / Behçet Necatigil
241 (21) Karakolda / Necati Cumalı
255 (22) Yorgun Serüvenci / Attilâ İlhan
272 (23) Üvercinka / Cemal Süreya
287 (24) Tokat'a Doğru / Cahit Külebi
299 (25) Kafile / Özdemir Asaf
308 (26) Masa da Masaymış Ha... / Edip Cansever
315 (27) Göğe Bakma Durağı / Turgut Uyar
329 (28) Ziller Çalacak / Zeki Ömer Defne
338 (29) Binbirinci Gece / Bekir Sıtkı Erdoğan
344 (30) Sutüven / Mustafa Seyit Sutüven

- 352 (31) O Büyük Kuşlar / Selâhattin Batu
360 (32) Kapalı Çarşı / Sezai Karakoç
373 (33) Cehenneme Kurulan Kamp / Ayhan Kırdar
385 (34) Makinalaşmak / Nazım Hikmet
405 (35) Rabia Hatun Şiirleri / İsmail Hâmi Danişmend
409 (36) Kara Toprak / Âşık Veysel Şatıroğlu
419 (37) Dönüş Âlemi (Sema) / Kemal Edip Kürkçüoğlu
428 (38) Arz-ı Hal / Halide Nusret Zorlutuna
433 (39) Bayrak / Arif Nihat Asya
444 (40) Baş Dönmeleri / Behçet Kemal Çağlar
451 (41) Düşümde / Ziya Osman Saba
460 (42) Kırın Tepesindeki Ağaca Övgü / Coşkun Ertepinar
466 (43) Artist Selma / Baki Süha Ediboğlu
472 (44) Korku / Kemal Kaplancalı
475 (45) Küçük İstasyonlar / İlhan Geçer
481 (46) Çağrışım / Hasan Şimşek
486 (47) Türkiyem Türkiyem Ana Toprak / Halim Yağcıoğlu
493 (48) Kuzuname / Salâh Birsell
498 (49) Ayaş Yolunda / Ceyhun Atuf Kansu
503 (50) Geceyle Gelen / Sabahattin Kudret Aksal
507 (51) Kan / İbrahim Minnetoğlu
511 (52) Arzuhalci / Osman Atilla
519 (53) Yavaş Yavaş / İbrahim Zeki Burdurlu
524 (54) Ellerime Kar Yağıyor / Feyzi Halıcı
533 (55) Gerçek Hayali Aştı / Mehmet Çınarlı
538 (56) Ülke / Nüvit Özdoğru
542 (57) Tozudur Gider Bir At / Başaran
547 (58) Bu Şehir / Ümit Yaşar Oğuzcan
551 (59) Şiir Değildir / Nüzhet Erman
555 (60) Geceleyn Çiçekler / Gültekin Samanoğlu
561 (61) Gece'de / Nurettin Özdemir
564 (62) Beethoven'de Aydınliğa Uyanmak / Osman Türkay
570 (63) Karanfil Sokağı / Ahmet Arif
576 (64) Aşk / Ercüment Uçarı
582 (65) Samanyolu ve Şiir / Mustafa Necati Karaer
590 (66) Bir'ler / Talât Sait Halman
598 (67) Düello / Ülkü Tamer
610 (68) Bekleyiş / Türkân İldeniz
614 (69) Malazgirt Destanı'ndan / Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu
619 (70) Birazdan Gün Doğacak / Erdem Beyazıt
628 (71) Dünya Defterinde Kalan Adımız / Hamit Macit Selekler
633 Netice
639 Dizin

BİRİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

1952 yılında *Şiir Tahlilleri*'nin birinci cildini yazarken, sadece üniversite son çağ Türk edebiyatı derslerini takip eden öğrencileri düşünmüştüm. İmtihanda onlara muhtelif metinler veriliyor, tahlil etmeleri isteniliyordu. Bir metnin nasıl tahlil edileceğini bilmeyen öğrenciler, tarihî ve biyografik malumat ile vezin, şekil ve lügat üzerinde fikirlerini söyledikten sonra ya susuyorlar, yahut da kötü bir üslupla birtakım şairane laflar ediyorlardı. Liselerde yıllardan beri metin tahlili esas olmakla beraber, henüz bunu itiyadını kazanmamışlardı. Onlara bu yolda rehber olacak bir kitap yazmak ihtiyacı bundan doğdu.

Kitap basıldıktan sonra, hiç beklemediğim bir rağbet gördü. Birçok lise ve öğretmen okulu öğretmenlerinin onu sınıfta yardımcı bir kitap olarak okuttuklarını haber aldım. Bu suretle oldukça kısa bir zamanda kitabın ikinci ve üçüncü baskısını yapmak lazım geldi. Metodun faydalı olduğunu gören öğretmenlerden çoğu, Cumhuriyet devri şiiri üzerinde de böyle bir kitap yazmamı ısrarla istediler. Devir bize yakın olduğu için bunda tereddüt ediyordum. Kendileri hayatta olan şairlerin eserlerinden bahsetmek can sıkıcı reaksiyonlar uyandırabilirdi. Gerçi onların kitapları üzerine dergilerde yazılar yazıyor, seminerlerde bazı parçalarını tahlil ediyordum. Fakat bunlar, nihayet alışılmış tenkit nevinden şeylerdi; sınıflarda okutulacak, pedagojik bir maksat gütmüyorlardı.

Liseden üniversiteye gelen öğrencilerin çağdaş Türk şairleri hakkında he-

men hiçbir şey bilmeyişleri, peşin hükümlere sahip oluşları beni böyle bir kitap yazmaya teşvik eden başlıca âmil oldu. Bir şairi sevmek veya reddetmek için de metne dayanmak, makul deliller ileri sürmek şarttır. Bizde alışılmış olan “edebiyat üzerinde edebiyat yapma”, düşünceyi hiçbir zaman ileriye götürecek bir yol değildir. Çağdaş edebiyat hakkında da, metne dayanmak suretiyle, objektif birçok şeyler söylemek mümkündür. Zira bir metnin eski olmasıyla yeni olması arasında tetkik bakımından hiçbir fark yoktur.

Eski edebiyat tarihi anlayışına göre, yaşayan edebiyattan bahsetmek doğru değildir. Modern edebiyatın ilmî olarak incelenebilmesi için aradan yirmi beş, hatta elli yıl geçmesi şarttır. Bize, Türk edebiyatı tarihinin kurucusu Ord. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü’den kalan ve hâlâ devam eden bu görüş tarzı, Batı’da artık terk edilmeye başlanmıştır. Sanat eserleri karşısında objektiflik, onların eski veya yeni oluşlarıyla değil, bu eserleri ele alış tarzı ile ilgilidir. Edebiyat tarihçilerinden çoğunun en eski metinler üzerinde, birbirinden tamamiyle farklı fikirler ileri sürmeleri bunu açıkça ortaya koyan bir delildir. Eskilik eğer objektiflik için bir garanti teşkil etseydi, tarihî şahsiyetler üzerinde bir anlaşmaya varmak icap ederdi. Tatbikatta Shakespeare, Goethe gibi haklarından en çok araştırma yapılmış sanatkârların dahi her gün yeni bir şekilde tefsir edildiklerini ve değerlendirildiklerini görüyoruz.

Edebiyat tarihçilerinin, çağdaş edebiyattan bahsetmemeye sevk eden en mühim âmil, edebî eserleri, biyografik ve sosyal çerçeve içinde ele almalarıdır. Metinleri aydınlattığı, hatta izah ettiği zannolunan hatıralar, müsveddeler ve vesikalar, zamanla ortaya çıkarlar. On dokuzuncu yüzyıldan kalan bu tarihçi görüş, bugün bir hayli tenkide uğramıştır. Sanatkâr kendi hayatından veya çevresinden aldığı şeyleri, eserinde büyük bir değişikliğe tabi tutar, onlara estetik bir şekil verir. Sanat eserinin nizamı, hayatınkinden tamamiyle farklıdır. Onu ancak kendi içinde anlayabilir ve değerlendirebiliriz. Amerika’da çok gelişen ve New Criticism adını alan akım bu görüşe dayanıyor. Rene Wellek ile Austin Warren *Theory of Literature** (3. b. 1963) adlı müşterek eserlerinde bu görüşü savunurlar.

Eski edebiyat tarihçiliğine tamamiyle zıt olan bu, sanat eserlerini kendi içlerinde hususi bir estetik varlık olarak ele alma fikri, yaşayan edebiyatın tetkiki için sağlam bir zemin hazırlamış ve Batılı araştırmacılar hayatta olan sanatkârların eserleri üzerinde bir yığın inceleme yapmışlardır. Bizde de bu yola gidilmenin artık zamanı gelmiştir. Edebiyatta esas olan metindir. Onun üzerinde düşünmek

* *Edebiyat Teorisi*, Dergâh Yayınları, İstanbul.

için yazarının ölmesini beklemeye lüzum yoktur. Türk dilinin en orijinal ve canlı eserleri bugün yazılmaktadır. Onları tanıma ve tanıtmayı gelecek nesillere bırakmakla kendimizi ve genç nesilleri büyük bir zevkten mahrum ettiğimize kaniyim.

Edebiyatı yazar ve çevresinden tamamıyla koparmak, hiç şüphesiz aşırı bir fikirdir. Sanatı biyografi ve sosyal şartlara irca eden eski edebiyat tarihi anlayışına karşı, böyle bir reaksiyona ihtiyaç vardı. Fakat değiştirilmiş de olsa, eserde, yazarın kendi ruhundan ve çevresinden gelen akislerin varlığını tamamıyla inkâr edebilir miyiz? Her edebî eser, yaratıcısının şahsiyetine, devrine ve muhitine hayatî bağlarla bağlıdır. Nitekim son yıllarda New Criticism'in aşırı tarafları tenkit edilerek yeniden ölçülü bir şekilde, eser ile yazar ve devri arasında münasebetler kurma yoluna gidildiğini görüyoruz. Fakat bu yeni harekette de esas, yine metindir. Ondan hareket ediliyor, onun üzerinde duruluyor, onun mânasını veya üslubunu aydınlatmak maksadıyla yazar ve çevresine temas edilerek tekrar ona dönülüyor. Bu hususta bir örnek olmak üzere C.B. Cox ve A.E. Dyson'un *Modern Poetry, Studies in Practical Criticism* (London, 1963) adlı eserine bakılabilir.

Biz *Şiir Tahlilleri*'nin birinci cildinde olduğu gibi, bu ciltte de, buna yakın bir yol tuttuk. Esas olarak metni aldık. Estetik cehpelerini belirtirken onda ortaya konulan psikolojik ve sosyal muhtevayı da mânalandırmaya çalıştık. Bazı şiirlerde, metni aydınlatacak mahiyette, kısaca biyografik ve sosyal şartlara temas ettik.

Aradan zaman geçmesinin en büyük faydası, nesillerin seçmeleri, tenkit ve araştırmalar sayesinde, belli başlı şahsiyetlerin, onları veya devirlerini temsil eden eserlerin daha iyi bir şekilde ortaya çıkmasını mümkün kılmasıdır. Bugün Yunus gibi büyük bir şairin keşfi için yüzyıllarca beklenilmiş olmasına rağmen, halk edebiyatı, divan edebiyatı ve Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar gelen Türk edebiyatında mühim isimlerin kimler olduğunu aşağı yukarı biliyoruz. Bize çok yakın olan Cumhuriyet devri edebiyatı için böyle bir imkâna sahip değiliz. Gerçi bu devirde de neye göre teşekkül ettiği bilinmeyen bir kıymetler hiyerarşisinin varlığından söz edilebilir. Bir Ahmet Hamdi Tanpınar, bir Cahit Sıtkı, bir Orhan Veli'nin, yüzyıllar sonra da bu devrin en büyük şairleri sayılacağından hemen hemen şüphe edilemez. Fakat onların yanı sıra üzerlerinde henüz tam bir anlaşmaya varılmamış pek çok şair vardır.

Biz bu kitabı hazırlarken, işte bu noktada büyük bir güçle karşılaştık. Şairleri ve metinleri seçerken, içimizde tam bir emniyet duygusu hissetmedik. Uzun tereddütlerden sonra, nihayet şöyle hareket etmeye karar verdik: Eserleri antolojilere girmiş veya adları muhtelif edebiyat çevrelerinde fazla duyulmuş,

yeni ve orijinal denemeler yapmış şairlerin hepsi değilse bile, büyük bir kısmı burada yer almalıdır. Kitap, okuyucuya Cumhuriyet devri Türk şiiri hakkında panoramik bir görüş vermektedir.

Cumhuriyet devrinde güzel ve dikkate şâyân eser yazmış şairler, bizim bu-
raya aldıklarımızdan ibaret değildir. Kitabın hacmini daha fazla büyütmemek
için bunlardan bir kısmını üzümlere bahis konusu etmedik. Bu kitabın gayesi
Cumhuriyet devri Türk şiirinin tam bir bilançosunu çıkarmak değil, yeni tahlil
metodlarını bu devir şiirleri üzerinde denemektir. Behçet Necatigil, lüzumlu
hiçbir şeyi ihmal etmeyen *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü* adlı kitabına, Cumhuriyet
devri Türk şairlerini de almış, onların kısa biyografileri ile beraber eserlerinin
bibliyografyasını da vermiştir. İsteyenler ona veya bu devir şairlerinin eserlerini
içine alan çeşitli antolojilere başvurabilirler.

Üzerlerinde henüz araştırma yapılmamış ve geniş okuyucu zümresi tarafın-
dan tanınmamış şairlerin özelliklerini tek bir metinle ortaya koymak mümkün
olmadığı veya mahzurlu görüldüğü için, aynı şairin başka şiirleri, bazen bütün
eserleri gözden geçirilmiş ve belirtilen noktaları daha fazla aydınlatmak mak-
sadyyla, başka metinler de zikredilmiştir. Bununla beraber verilen hükümlere
tam ve katî gözüyle bakılmamalıdır. Yaşayan şairler birçok örnekte görüldüğü
üzere, aradan zaman geçince kendi kendilerini yenilemek veya ön planda gelen
akımlara uymak için istikamet değiştirmektedirler. Bilhassa gençler hususunda
bu ihtimal daha fazladır. Bundan dolayı, onlar hakkında verilen hükümlerin,
yaratacakları yeni eserler karşısında değiştirilmeleri ve ancak şimdiye kadar yazmış
oldukları ve hatta sadece incelenen metinler için muteber olmaları gayet tabiidir.

Cumhuriyet devri Türk şiiri, muhteva, şekil, üslup bakımından çok değişik
meseleler ihtiva eder. Geniş okuyucu zümresi, yapılan yeniliklerden birçoğunu
henüz tamamiyle kavramış ve hazmetmiş değildir. Bunda kabahat, şairlerden ve
okuyuculardan ziyade, tenkitçilerdedir. Tenkidin başlıca fonksiyonlarından biri,
sanat sahasında yapılan yeniliklerin mâna ve önemini geniş okuyucu zümresine
açıklamaktadır. Geniş okuyucu zümresi her yerde umumiyetle muhafazakârdır.
Kendi meseleleriyle meşgul olan sanatkâr, her zaman yapmak istediklerini
anlatamaz veya buna lüzum görmez. Bu iş her şeyden önce tenkitçiye düşer.
Türkiye’de yeni şiirin geniş zümre tarafından tanınmamasında, yerleşmiş peşin
hükümlerle beraber canlı, iyi niyetli ve anlayışlı bir tenkit faaliyetinin bulunma-
yışının da rolü vardır. Öğreticiliği hakir gören tenkitçiler, edebiyat yapmakta
âdeta şairlerle yarışa çıkıyorlar. Bizce bu gülünç bir davranıştır. Tenkit hiçbir

zaman sanat eserinin yerini alamaz. Ona düşen, bütün dikkatini esere çevirmek, onu anlamaya çalışmak ve aydınlatmaktır.

Metne bağlı kalmak şartıyla ona tatbik edilen her görüş faydalıdır. Alain, “Fikirler, vakıaları aydınlatmaya yarayan vasıtalar” der. Mühim olan fikirler değil, vakıalardır. Edebiyatta temel vakıa metindir. Metin bir kere anlaşıldıktan ve tadıldıktan sonra, kullanılan usuller ve fikirler, bir binayı inşaaya yarayan iskeleler gibi ortadan kaldırılabilir. Güzel sanat eserleri, üzerlerinde yürütülen bütün fikirleri silerler. Bize göre tenkit, bayram geceleri, âbideleri aydınlatan projektörlerden farksızdır. Fonksiyonu, sanat eserinin yerine geçmek değil, onu muhtelif cephelerinden ışıktandırmaktır.

Bu kitapta metinleri anlamak ve değerlendirmek için çeşitli usul ve kavramlara başvurulmuştur. Bunu bilhassa istedik. Zira yıllardan beri yapmış olduğumuz denemeler bize gösterdi ki, bakış noktaları ne kadar çeşitli olursa kompleks vakıalar olan sanat eserleri o kadar çeşitli mânalar alırlar. Görülen şey, bakış noktasına göre değişir. Bize eserin yeni bir özelliğini göstermeye yarayan fikirleri denemekten çekinmemek lâzımdır. Türk edebiyatının bu nevi denemelere büyük ihtiyacı vardır.

Bu kitabın hazırlanmasında ve basılmasında İnci Enginün ile Birol Emil’in büyük emekleri geçmiştir. Kendilerine candan teşekkür ederim. Baha Matbaası sahibi ve işçileri de ellerinden gelen titizliği esirgememişlerdir. Onlara da teşekkür borçluyum. En büyük minnettarlığım, bana çok zevkli saatler geçiren, umuyorum ki okuyuculara da aynı zevki verecek olan şairleredir. Zira onların eserleri sayesinde hayatımızın dar çerçevesinden kurtularak zengin bir şekilde duymayı ve düşünmeyi öğreniyoruz.

Erenköy, Eylül 1965
MEHMET KAPLAN

ÜÇÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ

Bu kitap önceden hazırlanmış bir plana göre değil, gittikçe gelişen bir istek ve konuya göre değişen merak ve düşünceye göre şekil almıştır.

Başlangıçta, üniversite öğrencilerine metin tahliline ait örnekler vermek üzere, Tanzimat'tan Cumhuriyet devrine kadar yetişmiş belli başlı Türk şairlerinin birer şiirini incelemiş ve *Şiir Tahlilleri* adıyla yayınlamıştım. Kitap üniversite dışında da rağbet gördü. Son çıkan ilaveli 4. baskısı da bitti.

Liseden üniversiteye gelen öğrencilerin Cumhuriyet devri Türk şiiri hakkında pek az bilgiye sahip oluşları ve tahlil metodunu bu devre uygulama arzusu, beni Cumhuriyet devrinin tanınmış şairlerini de inceleme konusu yapmaya sevketti. *Şiir Tahlilleri II* adı ile çıkan bu kitap da sevildi. Cumhuriyet'in 50. yılı dolayısıyla bu kitaba daha başka şairleri de katarak "Cumhuriyet Devri Türk Şiiri" adı altında bastırdım. On bin nüsha baskı bir ayda tükendi.

Bazı şairlerin ideolojik tutumlarını belirtmem ve tenkit etmem dolayısıyla, kitapta sadece onları gören dar görüşlü bazı eleştiriciler, şiddetli tenkitlerde bulunmakla beraber, kitap gerek Türkiye'de, gerek Türkiye dışında büyük bir takdirle karşılandı.

Kitabın bu baskısını hazırlarken de önceki tahlilleri yeniden ele alma ve değiştirme yerine, bazı şairlerin son eserlerinden bir veya birkaç örneği inceleyerek eklemeyi tercih ettim.

Böyle davranmamın birçok sebepleri vardır. Bunlardan biri, her şiirin kendi içinde bir dünya teşkil etmesi, bundan dolayı da müstakil olarak incelenmesi inancıdır.

Bir şairin, bir grup veya neslin eserleri ortak vasıflar taşırsa da, bu başka türlü bir dikkat ve araştırmayı gerektirir. Ben *Şiir Tahlipleri I*'de olduğu gibi, bu kitapta da dikkatimi tek metinler üzerine teksif ettim. Bunun meşru ve faydalı bir bakış tarzı olduğunu sanıyorum.

Bir şair, grup veya nesli incelerken de, eserlerini tek tek gözden geçirmenin, sanatın mahiyetine daha uygun olduğuna kaniim.

Sanat eserleri, tıpkı insanlar gibi ve onların yaşantıları gibi tektir.

Bir şairin ancak çok sayıda eserini incelemek suretiyle ortak özellikleri görülebilir. Ben genel hükümlere varmaktan çok, münferit eserler hakkında vermiş olduğum hükümleri kontrol veya teyit için, incelemiş olduğum şairlerin başka şiirlerini okumaktan da geri kalmadım.

Her insan dünyaya belli bir görüş açısından bakabildiği için, benim görüş alanıma girmeyen birçok değerli şair ve eser bulunması gayet tabiidir. Başkalarının ihtarıyla veya yeni bir gözle bakınca, farkına varmadığım birçok şeyi gördüm.

Pek çok metod kitabı yazılmış olmakla beraber, henüz fizik, kimya, matematik, hatta sosyoloji ve iktisat gibi bir “edebiyat ilmi” teşekkül etmemiştir. Sanatın kendisi gibi tenkit de, güzele yönelik bir araştırma ve deneme sahasıdır. Okuyucudan, ifade tarzı dolayısıyla kanaatlerimi pekiştirmek için vermiş olduğum kesin hükümleri bile, tartışılabilecek şahsî görüşler olarak kabul etmesini rica ederim.

Her seçim, seçilmemiş, seçilememiş şeylerin üzüntüsünü taşır. Dünyada gitmediğim, gidemediğim nice yollar ve şehirler var! Sevdiğim şairlerden daha çok metin üzerinde durmak, daha pek çok şairi bu kitaba almak isterdim. Fakat arzular sınırsız da olsa gerçek bizi sınırlı olmaya zorluyor.

Bu kitap, ne bir Cumhuriyet devri Türk şiiri tarihi, ne de ele alınan şairleri her yönü ile tanıtmaya iddiasındadır. Bunu yapmak için her şair hakkında ayrı araştırmalara ihtiyaç vardır. Bu kitabın maksadı, *Şiir Tahlipleri I*'de olduğu gibi, metne yakından, dikkatle bakmasını öğretmek ve Cumhuriyet devri Türk şiiri hakkında panoramik bir görüş vermektir. Cumhuriyet devrinde Türkçenin en güzel şiirleri yazılmıştır. Ben onları incelerken, büyük bir zevk duydum. Okuyucularıma da o şiirleri sevdirebildimse ne mutlu bana!

Bu kitabın hazırlanmasında Dr. Zeynep Kerman ile Dr. İnci Enginün'ün yardımları olmuştur. Kendilerine pek çok teşekkür ederim.